

Seçim, sistem ve kriz

Öyle anlaşılıyor ki, Türkiye içinde yaşadığı krizden bir seçimle çıkmayı deneyecektir ve bu yabana atılmaması gereken bir gelişmedir.

Bununla birlikte seçimin sistem krizini çözüp çözemeyeceği son derecede şüphelidir. Gerçekten de var olan koşullarda gidilecek seçim belki var olan tıkanıklığın bir ölçüde aşılmasını sağlayacak ama sistemin dönüşümünde hemen hiçbir etkinlik gösteremeyecektir.

Türkiye'de yaşanan temel sorun bir sistem sorunudur. Bu olguyu tarihe dönük bir bakış açısıyla ele almak gerekir. Türkiye'de siyaset geleneklerin oluşmadığı ve yerine göre sağın sol solun sağ olarak tezahür ettiği bir yapıdır. Merkez sağla merkez sol arasında birkaç ayrıntı dışında hemen hiçbir temel fark kendisini göstermemiştir. Bütün tartışma başlangıçta oturtulmuş bir anlayışın ayrıntıları üstünde gelişmiştir. Merkez, yani devlet daima yüceltilmiş, daima daha da güçlendirilmek

istenmiş, birey yok sayılmıştır. Liberal bir geleneğin eksikliği bir yana, oluşmaması için de hemen her şey yapılmıştır. Anayasalar bir uzlaşma mantığını yansıtmaktan her zaman uzak kalmıştır. Jakobenlik, Bonapartizmle iç içe geçirilmiştir. Toplumun kendisini üretmesine olanak verilmemiştir.

1980 sonrasında ise ideolojilerin öldüğünün söylenmesi büsbütün birbirine benzer partiler ortaya çıkarmıştır. Herkesin merkezde durduğu ve merkeze oynadığı bir anlayışta çevre sistemden büsbütün dışlanmıştır. Fark, ayrışma tabulaştırılmıştır. Siyaset topluma yasaklanmıştır. Bu, anayasal bir kuruma dönüştürülmüştür. Seçim yasaları, Partiler Yasası bu anlayışla yazılmıştır. Nihayet, Türkiye'de merkezin kendisi demek olan devlet ve ulus, devlet kavramlarının evrensel olarak bir çevreyle aşılma çabası merkezin gitgide sertleşen tepkisiyle karşılaşmıştır. Milliyetçilik, tek ideoloji anlayışı, bunun topluma gerektiğinde zorla kabul ettirilmesi yöntem olarak benimsenmiştir.

Toplumla arasındaki eklemlenmeyi sağlayacak olan bağların hemen tümü koparıldığı için siyaset

yalnızca merkezde bulunan, yani devletin elinde tuttuğu rantlardan pay alma sürecine dönüşmüştür. Bu da gene siyasetin salt merkeze dönük olarak yapılmasını kamçulamıştır.

'Radikal' denilen unsurlar, içi boş, toplumu kuşatmaya gücü yetmeyen bir ideoloji karşısında çevrenin sözcüsü olarak gelişmeye koyulmuş, ama merkezin tepkisiyle, merkezdeki söylemin yüceltilmesiyle karşılaşmıştır. Öylelikle siyasetin temsil krizi her şeyin üstünde egemenleşmiştir. Temsil krizi siyasal sistem ve onun ideolojisine kayıtlı öteki alanlarda yaşanan krizlerle, örneğin yurttaşlık, kimlik, yönetilirlik, meşruiyet krizleriyle örtüşmüştür.

Bir seçim bu yapının neresini değiştirebilir? Bu soruyu yanıtlamak olanaksızdır. Çünkü, Türkiye seçimi 'bu' düzenin içinden doğuracaktır. Seçimin bir yenilenme aracı olabilmesi ancak ve ancak bu süreç içinde partilerin farklılaşabilmesi, sistemi derinden değiştirecek bir anlayışı topluma sunabilmesiyle mümkündür. Bu da ideolojinin geri çağrılmasından başka bir şey değildir.

e - mail: kahraman@sabanciuniv. edu.tr



**HASAN BÜLENT
KAHRAMAN**